



# ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

## PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie VIII./2023  
Senát I

### Nález:

<b>spisová značka</b>	<b>I. ÚS 197/2023</b>
<b>populárny názov</b>	Nepostúpenie veci veľkému senátu
<b>sudca spravodajca</b>	Miloš Maďar
<b>druh konania</b>	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
<b>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</b>	Nález - Nález
<b>dátum rozhodnutia</b>	18.07.2023
<b>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</b>	Dodatkový protokol k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 48 ods. 1 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 11 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 36 ods. 1 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 38 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 20 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1
<b>analytická právna veta</b>	Porušenie povinnosti predložiť vec veľkému senátu danej ustanovením § 48 ods. 1 CSP nie je iba porušením tohto zákonného ustanovenia, ale s ohľadom na ustanovenie čl. 48 ods. 1 prvú vetu ústavy aj pochybením, ktoré má ústavnoprávny rozmer. Z ústavného príkazu, že „nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi“, ako jedného z princípov právneho štátu vyplýva, že nerešpektovanie zákona, v akom zložení má byť vec rozhodovaná, predstavuje vo svojich dôsledkoch porušenie čl. 48 ods. 1 ústavy.
<b>skutkový stav a základné fakty</b>	V konaní vedenom okresným súdom sa pôvodní žalobcovia proti pôvodným žalovaným (jedným zo žalovaných bol právny predchodca sťažovateľky) domáhali určenia vlastníckeho práva k rovnakým nehnuteľnostiam a na základe rovnakých skutkových okolností ako v napadnutom konaní. Okresný súd najskôr rozsudkom z 5. októbra 1994 žalobu zamietol, tento rozsudok krajský súd uznesením zrušil a vrátil vec na nové konanie. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 13. septembra 1995 žalobe vyhovel a určil vlastnícke právo žalobcov k sporným nehnuteľnostiam. Tento rozsudok potvrdil aj krajský súd rozsudkom z 2. apríla 1996. Oba rozsudky následne zrušil najvyšší súd rozsudkom z 22. mája 1997 a vec vrátil na ďalšie konanie na prvom stupni. Vo svojom rozsudku vyslovil právny názor, podľa ktorého žalobcovia nemohli v súlade s právom vydržať predmetné nehnuteľnosti, keďže poľnohospodárska pôda nebola spôsobilým predmetom vydržania pred 1. januárom 1992. Prvostupňové konanie bolo ďalej vedené na okresnom súde pod sp. zn. 14 C 110/1997. Žalobcovia vzali predmetný návrh späť a konanie bolo zastavené uznesením okresného súdu zo 6. marca 1998.

	<p>Žalobcovia podali opätovne žalobu s rovnakými skutkovými a právnymi dôvodmi 19. mája 1998, keďže medzičasom najvyšší súd v obdobnom spore o určenie vlastníckeho práva (rozsudok č. k. 3 Cdo 193/1996 z 25. novembra 1997) vyjadril úplne opačný právny názor, podľa ktorého je možné vydržanie vlastníckeho práva k akejkoľvek pôde, t. j. aj k poľnohospodárskej, vzhľadom na zrovnoprávnenie dovtedajších druhov vlastníctva a zakotvenie nedotknuteľnosti vlastníckeho práva k pôde.</p> <p>V tomto konaní pôvodne vedenom pod sp. zn. 9 C 163/1998 okresný súd v poradí prvým rozsudkom z 27. januára 1999 ich žalobe vyhovel. Odvolanie pôvodného žalovaného v 1. rade krajský súd odmietol uznesením z 28. februára 2005. Následne však najvyšší súd rozsudkom z 22. februára 2008 uznesenia krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Po vrátení veci krajský súd uznesením z 31. marca 2009 rozsudok okresného súdu zrušil ako nepreskúmateľný pre nedostatok dôvodov a vec mu vrátil na ďalšie konanie s tým, že nariadil vykonať rekonštrukciu spisu sp. zn. 14 C 110/1997, doplniť rekonštrukciu spisu sp. zn. 9 C 163/1998 a vypočítať strany sporu. Po vrátení veci okresnému súdu bolo toto konanie ďalej vedené pod sp. zn. 9 C 97/2009. Okresný súd v poradí druhým rozsudkom z 23. septembra 2010 žalobe opäť vyhovel. Tento rozsudok bol zrušený uznesením krajského súdu z 24. augusta 2011 pre nedostatočné dokazovanie. Po vrátení veci na ďalšie konanie rozhodol okresný súd v poradí tretím rozsudkom z 18. apríla 2017 tak, že žalobu zamietol, keďže podľa jeho názoru žalobcovia neunesli dôkazné bremeno, keďže nepreukázali platný nadobúdaci titul, ktorý ich vnútorné presvedčenie, že sa stali vlastníkom veci, dostatočne opodstatňuje, a v druhom rade nepreukázali splnenie druhej základnej podmienky pri vstupe do držby – ich dobromyseľnosť. Okresný súd vychádzal z rozhodnutí najvyššieho súdu (1 Cdo 137/2011 a 4 Cdo 361/2012), podľa ktorých držba nehnuteľností opierajúca sa o ústnu zmluvu nemôže viesť k vydržaniu vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Na základe ústnej zmluvy o prevode nehnuteľností nemôže byť nadobúdateľ v dobrej viere, že je vlastníkom veci.</p> <p>Krajský súd rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobe vyhovel. Nestotožnil sa s názorom okresného súdu a poukázal na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, ktorý sa komplexne zaoberá výkladom podmienok vydržania vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a v ktorom sa ústavný súd vyporiadal sa aj s odlišným právnym posúdením v rozhodnutiach najvyššieho súdu. Právni predchodcovia žalobcov v roku 1982 začali sporné nehnuteľnosti užívať na základe ústnej kúpnej zmluvy. Podľa krajského súdu nehnuteľnosti užívali v dobrej viere, že im patria, ich držba nebola nikým a ničím rušená. Ak by aj nadobudli nehnuteľnosti od nevlastníkov, neznamená to automaticky nemožnosť vydržať vlastnícke právo v ich prospech. V prípade nadobudnutia od nevlastníka by bolo krajne nespravodlivé neposkytovať ochranu právam nadobudnutým v dobrej viere. Osoby, ktorým dobrá viera nasvedčuje, totiž nenesú žiadny diel zodpovednosti za neplatnosť zmluvy uzatvorenej medzi právnymi predchodcami.</p> <p>Dovolanie sťažovateľky najvyšší súd napadnutým rozsudkom zamietol.</p>
<p><b>z odôvodnenia</b></p>	<p>Z prezentovaných sťažnostných námietok považuje ústavný súd za najpodstatnejšiu tú, že senát najvyššieho súdu nepostúpil vec veľkému senátu na prejednanie a rozhodnutie dovolania sťažovateľky. Ak by sa potvrdilo, že najvyšší súd mal v predmetnej veci aplikovať § 48 ods. 1 CSP, znamenalo by to, že najvyšší súd nerozhodoval podľa zásadnej, rozhodujúcej právnej normy s dôsledkami pre ústavné právo na súdnu ochranu a právo na zákonného sudcu.</p> <p>V danej veci sa okresný súd vo svojom ostatnom rozsudku z 18. apríla 2017 priklonil k „jednotnej judikatúre súdov“ nepripúšťajúcej možnosť splnenia podmienok vydržania bez existencie písomného nadobúdacieho titulu, zatiaľ čo krajský súd zmeňujúcim rozsudkom s odkazom na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018 a na rozhodnutie najvyššieho súdu publikované v Zbierke rozhodnutí a stanovísk súdov pod č. R 44/1996 považoval držbu sporných nehnuteľností žalovanými na základe ústnej kúpnej zmluvy za</p>

oprávnenú. K uvedenému výkladu sa priklonil aj najvyšší súd, ktorý v napadnutom rozsudku pri zohľadnení konkrétnych okolností prípadu konštatoval, že právni predchodcovia žalobcov splnili všetky zákonom požadované podmienky vydržania, keďže nehnuteľnosti nadobudli v dobrej viere ako kúpu, uhradili za ňu sumu 12 000 Kčs, ich držba bola oprávnená a dobromyseľná, vo viere, že im nehnuteľnosti patria, držba bola nerušená a trvala viac ako 10 rokov. Najvyšší súd si osvojil právny názor ústavného súdu vyjadrený v náleze sp. zn. II. ÚS 484/2015.

Najvyšší súd v napádanom uznesení predchádzajúcu judikatúru nezmieňuje napriek tomu, že bola v dovolaní sťažovateľky uvedená.

Aby mohol ústavný súd posúdiť, či najvyšší súd porušil namietané práva sťažovateľky, musel predovšetkým preskúmať, či v posudzovanej veci boli splnené podmienky pre aplikovanie § 48 ods. 1 CSP, keďže senát najvyššieho súdu v napadnutom uznesení túto otázku nezmieňuje.

V prejednávanej veci je predmetom sporu výklad § 134 ods. 1 v spojení s § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka okresného súdu (zakladajúci sa na rozhodovacej praxi najvyššieho súdu, najmä R 73/2015 a R 74/2015) priaznivý pre sťažovateľku a opačný výklad krajského súdu a najvyššieho súdu (zakladajúci sa na náleze ústavného súdu II. ÚS 484/2015) priaznivý pre žalobcov. V čase rozhodovania najvyššieho súdu v predmetnej veci existovali publikované rozhodnutia najvyššieho súdu (R 73/2015, R 74/20015, R 83/2018) s odlišným právnym názorom, než k akému dospel v napadnutom rozsudku.

Ak existuje dostatočne legitímny dôvod na zmenu doterajšej interpretácie právnej normy, potom je možné zásah do právnej istoty a rovnosti jednotlivca ospravedlniť, ale len pri dodržaní zákonom vymedzených procedurálnych postupov. Zmena rozhodovacej súdnej praxe, osobitne ak ide o prax najvyššej súdnej inštalácie povolanej na vytváranie i na zjednocovanie judikatúry nižších súdov, je javom vo svojej podstate nežiaducim, lebo takouto zmenou je zjavne narušený jeden z princípov demokratického právneho štátu, a to princíp právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodovania. To je prvoradým dôvodom, prečo platná právna úprava predpisuje súdom najvyšších inštancií osobitné a záväzné pravidlá prijímania rozhodnutí v situáciách, keď nimi má byť ich doterajšia judikatúra prekonaná.

Aj podľa názoru Európskeho súdu pre ľudské práva je v rozpore s princípom právnej istoty, ktorý je zahrnutý v niekoľkých článkoch dohovoru a tvorí jeden zo základných elementov právneho štátu, situácia, keď najvyšší súd (ako zjednocovateľ rozdielných právnych názorov) je sám zdrojom hlbokých a trvalých inkonzistencií (m. m. Beian v. Rumunsko, sťažnosť č. 30658/05, Baranowski v. Poľsko, sťažnosť č. 28358/95). Rozporné právne názory najvyššieho súdu na identické situácie sú tak v konečnom dôsledku spôsobilé podkopávať dôveru verejnosti v súdny systém (m. m. Sovtransavto Holding v. Ukrajina, sťažnosť č. 48553/99).

Vzhľadom na to, že v čase rozhodovania senátu najvyššieho súdu existovali publikované rozhodnutia najvyššieho súdu a konajúci senát dospel k opačným záverom než v nich prezentovaným (keďže vychádzal z nálezu ústavného súdu, v ktorom bola konštatovaná ústavná nesúladosť v nich prezentovaného výkladu § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka), sa konajúci senát mal obrátiť na základe § 48 ods. 1 CSP na veľký senát najvyššieho súdu.

Tým, že najvyšší súd nepostúpil predmetnú vec veľkému senátu, došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny. Nepostúpením predmetnej veci veľkému senátu zároveň senát najvyššieho súdu neaplikoval vo veci relevantnú právnu normu (§ 48 ods. 1 CSP), ktorej neaplikovanie sa z hľadiska procesného práva rovná vade

	<p>zmätočnosti, čím došlo k porušeniu základného práva na súdnu ochranu.</p> <p>Skutočnosť, že najvyšší súd v napadnutom rozhodnutí vôbec nezmienil rozhodnutia najvyššieho súdu, na ktoré odkazovala sťažovateľka v dovolaní, a nevysporiadal sa s nimi, zaťažuje ústavnou sťažnosťou napadnutý rozsudok i neústavnosťou zakázanou čl. 46 ods. 1 ústavy.</p>
<b>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</b>	
<b>súvisiace právne predpisy</b>	
<b>klúčové slová</b>	dovolanie Najvyšší súd Slovenskej republiky-veľký senát sudca-zákonný

<b>spisová značka</b>	<b>I. ÚS 215/2023</b>
<b>populárny názov</b>	Pasívna vecná legitímácia štátu
<b>sudca spravodajca</b>	Jana Baricová
<b>druh konania</b>	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
<b>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</b>	Nález - Nález
<b>dátum rozhodnutia</b>	18.07.2023
<b>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</b>	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
<b>analytická právna veta</b>	<p>Je neprípustné, aby sa štát vyhýbal posúdeniu svojej zmluvnej (či deliktuálnej) zodpovednosti tým, že „prezlečie kabát“ a v súdnom konaní sa bude chvíľu tváriť ako ministerstvo a chvíľu zase ako štát konajúci prostredníctvom ministerstva (pričom stále ide v podstate o tú istú entitu), a to za súčinnosti všeobecných súdov, ktoré tomuto konaniu poskytnú ochranu tým, že si nájdu zdanlivo sofistikovaný spôsob, ako podstatu sporu vecne neprerokovať. Ústavný súd netoleruje prehnaný formalizmus v situácii, keď je žalobcom ako žalovaná strana označený len orgán oprávnený v mene štátu konať, avšak z obsahu podania vyplýva, že žaloba v skutočnosti smeruje proti štátu.</p> <p>Uplatnenie premlčacej námietky sa môže priečiť dobrým mravom len vo výnimočných prípadoch, keď by bolo na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, alebo keď by sa aprobovalo konanie, ktoré je contra bonos mores. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické; to však nevyvážuje všeobecné súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie. Zásada súladu výkonu práv s dobrými mravmi predstavuje významný korektív, ktorý v odôvodnených prípadoch dovoľuje zmierňovať tvrdosť zákona a dáva sudcovi priestor pre uplatnenie pravidiel slušnosti .</p>
<b>skutkový stav a základné fakty</b>	<p>Žalobou doručenu okresnému súdu 24. septembra 2004 sa sťažovateľ domáhal od Slovenskej republiky, zastúpenej ministerstvom vnútra (ďalej aj „pôvodne žalovaná“), zaplata sumy 692 311 Sk (10 346,28 eur) s príslušenstvom z titulu odškodnenia choroby z povolania, ktoré boli vyčíslené znaleckými posudkami. Sťažovateľ počas výkonu základnej vojenskej služby viackrát poštípal kliešť, následkom čoho mu bola diagnostikovaná lymfická borelióza ako choroba z povolania.</p> <p>Pôvodne žalovaná nároky sťažovateľa ako také nespochybňovala, považovala ich však za neprimerane vysoké, v súvislosti s čím navrhla vykonať znalecké dokazovanie.</p> <p>Na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 právna zástupkyňa sťažovateľa navrhla, aby rozhodol o zámene účastníka konania na strane žalovanej tak, že pôvodne žalovaná z konania vystúpi a na jej miesto vstúpi ministerstvo vnútra ako samostatný subjekt. Na ďalšom pojednávaní konanom 2. októbra 2008 okresný súd vyhlásil uznesenie, ktorým podľa § 92 ods. 4</p>

	<p>Občianskeho súdneho poriadku účinného v danom čase (ďalej len „OSP“) pripustil, aby pôvodne žalovaná vystúpila z konania a na jej miesto vstúpilo ministerstvo vnútra. Písomné vyhotovenie uvedeného uznesenia okresného súdu bolo vyhotovené až 27. septembra 2011.</p> <p>Proti uvedenému uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie (doručené okresnému súdu 27. októbra 2011), v ktorom vyslovil nesúhlas so zámenou účastníka konania na strane žalovanej. Krajský súd uznesením z 30. marca 2012 odvolanie sťažovateľa odmietol.</p> <p>Na pojednávaní okresného súdu konanom 15. apríla 2016 ministerstvo vnútra vznieslo námietku premlčania.</p> <p>Okresný súd uznesením zo 4. októbra 2016 pripustil prístupenie Ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“) do konania na strane žalovaného ako žalovaného v 2. rade.</p> <p>Okresný súd rozsudkom zo 14. marca 2017 žalobu sťažovateľa zamietol pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie, keďže nositeľom subjektívnej povinnosti vyplývajúcej z hmotného práva nebolo ministerstvo vnútra ani ministerstvo obrany. Pri svojom rozhodovaní vychádzal z § 172 zákona o vojenskej službe v znení účinnom do 31. mája 2002, ktorý ustanovoval, že za škodu, ktorá vznikla vojakovi pri plnení služobných povinností alebo v priamej súvislosti s ním, zodpovedá štát, t. j. Slovenská republika, v mene ktorej koná/konalo ministerstvo vnútra ako ústredný orgán štátnej správy pre Policajný zbor a vojská ministerstva vnútra, avšak táto (už) nie je stranou sporu. AK by aj posúdenie vecnej legitímácie nebolo správne, s ohľadom na námietku premlčania uplatnenú ministerstvom vnútra by bolo dôvodným žalobu zamietnuť, keďže hmotnoprávne účinky začatia konania voči novému žalovanému nastali až dňom, keď okresnému súdu došiel návrh na zámenu účastníka, t. j. 22. októbra 2007.</p> <p>Proti uvedenému rozsudku okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, v ktorom sa bránil tým, že zámenu účastníka konania na strane žalovanej nežiadal, len upresňoval označenie strany sporu, preto jeho právo nemôže byť premlčané. Krajský súd rozsudkom z 28. novembra 2019 napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť vyvodzoval z § 420 písm. f) CSP, tvrdiac, že zamietnutie žaloby z dôvodu nedostatku pasívnej vecnej legitímácie ministerstva vnútra je neprimeraným, jednostranným a excesívnym formalizmom, ktorým malo dôjsť k porušeniu jeho práva na spravodlivý proces. Najvyšší súd uznesením z 24. augusta 2022 (doručeným sťažovateľovi 25. októbra 2022) dovolanie sťažovateľa odmietol ako neprípustné [§ 447 písm. c) CSP], keďže vady zmätočnosti ani nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom nezistil.</p>
<p><b>z odôvodnenia</b></p>	<p><b>K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu</b></p> <p>„Na to, aby sa niekto stal účastníkom konania, netreba, aby bol účastníkom hmotno-právneho vzťahu, o ktorý v konaní ide; stačí, ak podá žalobu (v takom prípade sa stáva žalobcom) alebo je proti nemu podaná žaloba (v takom prípade sa stáva žalovaným). Či však bude žalobca v spore úspešný, závisí od toho, či je účastníkom hmotno-právneho vzťahu, z ktorého vyvodzuje žalobou uplatnený nárok. Pre označenie stavu vyplývajúceho z hmotného práva, keď je jeden účastník subjektom práva a účastník na opačnej procesnej strane subjektom povinnosti, ktoré sú predmetom konania, sa v občianskom procesnom práve užíva pojem vecná legitímácia. Z hľadiska posúdenia vecnej legitímácie nie je rozhodujúce, či a na základe čoho sa určitá fyzická alebo právnická osoba len subjektívne cíti byť účastníkom určitého hmotno-právneho vzťahu, ale vždy iba to, či účastníkom objektívne je alebo nie je. Nedostatok aktívnej</p>

vecnej legitímácie znamená, že ten, kto o sebe tvrdí, že je nositeľom hmotno-právneho oprávnenia (žalobca), nie je nositeľom toho hmotno-právneho oprávnenia, o ktoré v konaní ide; o nedostatok pasívnej vecnej legitímácie ide naopak vtedy, ak ten, o kom žalobca tvrdí, že je nositeľom hmotno-právnej povinnosti (žalovaný), nie je nositeľom hmotno-právnej povinnosti, o ktorú v konaní ide.“ (rozsudok najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 192/2004 citovaný v uznesení ústavného súdu č. k. III. ÚS 473/2017 z 1. augusta 2017).

Otázkou pasívnej vecnej legitímácie sa ústavný súd zaoberal v náleze č. k. III. ÚS 191/2018 z 13. novembra 2018, ktorým judikoval (ZNaU 46/2018), že „Skutočnosť, že všeobecný súd konal so stranou v konaní v postavení žalovaného a žalobe vyhovel, znamená, že dospel k záveru, že žalovaný je pasívne vecne legitímovaný, pričom nie je nevyhnuté, aby túto skutočnosť v rozhodnutí výslovne (expressis verbis) konštatoval. Ak žalovaný v spore nenamieta nedostatok svojej pasívnej vecnej legitímácie a jeho obrana spočíva v tvrdení, že pasívne vecne legitímované sú aj iné subjekty, musí túto skutočnosť jednoznačne tvrdiť a na jej preukázanie predložiť dôkazy.“

Otázkou odopretia spravodlivosti v dôsledku protichodných právnych názorov týkajúcich sa pasívnej legitímácie v spore proti štátu sa ústavný súd zaoberal v náleze č. k. II. ÚS 293/2018 zo 17. októbra 2018, ktorým judikoval (ZNaU 45/2018), že „Protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere verejnosti v spravodlivé súdne konanie a v súdny systém ako taký. Ak účastník pri podaní žaloby a označení žalovaného subjektu konal s dôverou v skoršie právoplatné súdne rozhodnutie a postupoval plne v súlade s tam uvedeným právnym názorom týkajúcim sa toho, kto je v spore pasívne vecne legitímovaným subjektom, bolo povinnosťou krajského súdu prijať taký výklad príslušných zákonných ustanovení, ktorý by zachoval právo na súdnu ochranu sťažovateľa. Zodpovednosť za nejasne nastavené pravidlá týkajúce sa konania štátu nie je v okolnostiach posudzovaného prípadu možné prenášať na sťažovateľa, ale mal by ich niesť v prvom rade štát. Tým, že všeobecné súdy k otázke pasívnej vecnej legitímácie žalovaného zaujali protirečiaci si právny názor a v oboch prípadoch žalobu pre nedostatok pasívnej vecnej legitímácie zamietli, vytvorili situáciu, ktorú nie je možné nazvať inak než absurdnou.“ V uvedenom náleze ústavný súd pre upresnenie dodal, že ním „nedáva univerzálnu odpoveď na otázku, kto je pasívne legitímovaným subjektom v sporoch so štátom. Ústavný súd však považoval za neprípustné, aby sa štát vyhýbal posúdeniu svojej zmluvnej (či deliktuálnej) zodpovednosti tým, že „prezlečie kabát“ a v súdnom konaní sa bude chvíľu tváriť ako ministerstvo a chvíľu zase ako štát konajúci prostredníctvom ministerstva (pričom stále ide v podstate o tú istú entitu), a to za súčinnosti všeobecných súdov, ktoré tomuto konaniu poskytnú ochranu tým, že si nájdu zdanlivo sofistikovaný spôsob, ako podstatu sporu vecne neprerokovať. Ústavný súd pritom už v minulosti jasne signalizoval, že nebude tolerovať prehnany formalizmus v situácii, keď je žalobcom ako žalovaná strana označený len orgán oprávnený v mene štátu konať, avšak z obsahu podania vyplýva, že žaloba v skutočnosti smeruje proti štátu (pozri nález sp. zn. II. ÚS 675/2016). Uvedené platí aj naopak.

Zodpovednosť štátu za škodu spôsobenú vojakovi bola systematicky zaradená do jedenástej časti zákona o vojenskej službe označenej ako Náhrada škody, pričom § 172 ustanovoval, že za škodu, ktorá vznikla vojakovi pri plnení služobných povinností alebo v priamej súvislosti s ním, zodpovedá štát (§ 181). Dôvodová správa k uvedenému zákonnému ustanoveniu uvádzala, že „Vzhľadom na absenciu právnej subjektivity v konaní o náhrade škody spôsobenej vojakovi (subjektom nie sú ozbrojené sily, ale ministerstvo obrany) návrh vymedzuje právnu subjektivitu tak, že túto priznáva podľa podriadenosti príslušného druhu vojsk Ministerstvu obrany Slovenskej republiky, Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky alebo Ministerstvu dopravy, pôšt a telekomunikácií Slovenskej republiky. Súčasne v súlade s doterajšou právnou úpravou sa odkazuje na príslušné ustanovenia Zákonníka práce, ktoré komplexne riešia zodpovednosť organizácie (ako právneho subjektu) za škodu.“ V danom prípade potreba praxe

a aplikovateľnosť niektorých ustanovení Zákonníka práce ukázala nevyhnutnosť uplatnenia tých ustanovení, ktoré svojim vecným obsahom zodpovedajú aj potrebám ozbrojených síl.

Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd preskúmaním napadnutého rozsudku zistil, že krajský súd otázku pasívnej vecnej legitímácie v konaní o odškodnenie choroby z povolania nevyriešil ústavne konformným spôsobom, keď striktnou aplikáciou § 172 zákona o vojenskej službe dospel k záveru, že pasívne vecne legitimovaným je štát, t. j. Slovenská republika, v mene ktorej koná/konalo ministerstvo vnútra, pričom sa vôbec nevysporiadal s tým, že štát nie je totožný s osobu, ktorá je povinná poskytnúť náhradu podľa osobitných predpisov.

V napadnutom rozsudku krajského súdu nie je ani zmienka o tom, aká osoba (ústredný orgán štátnej správy alebo orgán verejnej správy) je/bola v relevantnom čase povinná poskytovať dávky nemocenského zabezpečenia vojakom, ktorí vykonávali vojenskú službu v ozbrojených silách a ktorí sa počas výkonu tejto služby alebo v ustanovenej lehote po jej skončení stali dočasne neschopnými výkonu práce v dôsledku choroby alebo úrazu, ak táto pracovná neschopnosť trvá aj po skončení výkonu vojenskej služby. Namiesto toho krajský súd len alibisticky konštatoval, že aj v prípade, ak by právne posúdenie súdu nebolo správne a pasívna legitímácia v konaní by svedčila ministerstvu vnútra (a nie Slovenskej republike zastúpenej ministerstvom vnútra, ako ustálil), s ohľadom na námietku premlčania uplatnenú ministerstvom vnútra by bolo dôvodným žalobu zamietnuť, keďže hmotnoprávne účinky začatia konania voči novému žalovanému nastali až dňom, keď okresnému súdu došiel návrh na zmenu účastníka, t. j. 22. októbra 2007.

Ústavný súd považuje za absurdné, že krajský súd (ale aj ústredné orgány štátnej správy a orgán verejnej správy) zodpovednosť za výsledok sporu pripisuje sťažovateľovi, resp. jeho právnej zástupkyňi, ktorá na pojednávaní okresného súdu konanom 22. októbra 2007 navrhla, aby rozhodol o zámene účastníka konania na strane žalovanej.

Zo spisu okresného súdu ústavný súd zistil, že samotná pôvodne žalovaná najskôr tvrdila nedostatok písickej vecnej legitímácie štátu, na toto vyjadrenie reagovala návrhom na zmenu účastníkov právna zástupkyňa sťažovateľa a pôvodná žalovaná so zámernou vyjadřila súhlas. Uvedený procesný postoj pôvodne žalovanej svedčí o tom, že sama nebola v otázke pasívnej legitímácie konzistentná, čo ústavný súd považuje za skutočnosť natoľko významnú, aby sa ňou krajský súd osobitne zaoberal v rámci posudzovania toho, či námietka premlčania vznesená ministerstvom vnútra na pojednávaní okresného súdu konanom 15. apríla 2016 ) je alebo nie je v rozpore s dobrými mravmi.

Vo všeobecnosti nie je vylúčené, aby vznesenie námietky premlčania žalovaným mohlo byť považované za konanie, ktoré je v rozpore s dobrými mravmi, pretože výkon žiadneho práva nesmie byť v rozpore s dobrými mravmi. O takýto prípad však môže ísť iba výnimočne. V rozpore s dobrými mravmi môže byť však len taký výkon práva účastníkom v civilnom súdnom konaní, ktorý je výrazom zneužitia tohto práva na úkor druhého účastníka konania, pričom vo vzťahu k vznesenej námietke premlčania môže o takýto prípad ísť len vtedy, ak druhý účastník konania márne uplynutie premlčacej doby nezavinil a voči nemu by za tejto situácie priznanie účinkov premlčania bolo neprimerane tvrdým postihom. Pre posúdenie tejto primeranosti je potrebné vychádzať z konkrétnych okolností prípadu, najmä vziať do úvahy charakter uplatneného práva, jeho rozsah a dôvody, pre ktoré právo nebolo uplatnené pred uplynutím premlčacej doby (m. m. II. ÚS 176/2011).

V duchu tohto právneho názoru ústavný súd zdôrazňuje, že uplatnenie premlčacej námietky sa môže priečiť dobrým mravom len vo výnimočných prípadoch, keď by bolo na úkor účastníka, ktorý márne uplynutie premlčacej doby nezavinil, alebo keď by sa aprobovalo konanie, ktoré je contra bonos mores

	<p>(§ 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka, m. m. I. ÚS 33/2012). Vždy je nevyhnutné vychádzať z individuálnych okolností každého jednotlivého prípadu, ktoré sú založené na skutkových zisteniach. Mnohé prípady a ich špecifické okolnosti môžu byť komplikované a netypické; to však nevyvážuje všeobecné súdy z povinnosti urobiť všetko pre spravodlivé riešenie. Zásada súladu výkonu práv s dobrými mravmi predstavuje významný korektív, ktorý v odôvodnených prípadoch dovoľuje zmierňovať tvrdosť zákona a dáva sudcovi priestor pre uplatnenie pravidiel slušnosti [k tomu napr. nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. II. ÚS 3403/11 (N 142/70 SbNU 333), bod 17, či I. ÚS 1532/16-N 176/82 SbNU 713, body 16 a 20]. V rámci daného prípadu možno zhrnúť, že použitie korektívu dobrých mravov bolo v špecifickom prípade sťažovateľa celkom namieste.</p> <p>Uvedené skutočnosti viedli ústavný súd k záveru, že právne posúdenie nedostatku vecnej legitímácie ústredného orgánu štátnej správy krajským súdom (v spojení s právnym názorom súdu prvej inštancie, ktorému predchádzalo rozhodnutie prvoinstančného súdu o zámene účastníka konania podľa § 92 ods. 4 OSP) a pripustenie námietky premlčania vznesenej ústredným orgánom štátnej správy nezodpovedajú ústavnému štandardu súdnej ochrany práv sťažovateľa, ktorého odvolacími námietkami sa krajský súd účinne nezaoberal, hoci mali zásadný význam pre rozhodnutie vo veci samej.</p> <p><b>K namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu:</b></p> <p>Najvyšší súd napadnutým uznesením dovolanie sťažovateľa odmietol ako nepripustné [§ 447 písm. c) CSP], keďže vady zmätočnosti ani nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom nezistil. Uvedený názor najvyššieho súdu ústavný súd vyvrátil a zároveň pripomína, že právny poriadok práve prostredníctvom posudzovania porušenia práva na spravodlivý proces umožňuje aj dovolaciemu súdu, aby vecnú legitímáciu preskúmal, čo aj robí. Pokiaľ tak najvyšší súd v posudzovanom prípade neurobil, rozhodol o pripustnosti dovolania sťažovateľa proti napadnutému rozsudku krajského súdu spôsobom, ktorý nie je ústavne akceptovateľný.</p> <p>Ústavný súd vyslovil, že rozsudkom krajského súdu z 28. novembra 2019 a uznesením najvyššieho súdu z 24. augusta 2022 bolo porušené základné práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jeho právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, preto napadnutý rozsudok krajského súdu a napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie, keď, vychádzajúc zo zásady procesnej ekonomie, prihliadol na to, že otázka pasívnej legitímácie nebola vyriešená ústavne súladným spôsobom ani po 19 rokoch od začatia napadnutého konania.</p>
<p><b>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESRP a iných súdov</b></p>	
<p><b>súvisiace právne predpisy</b></p>	
<p><b>kľúčové slová</b></p>	<p>rozhodnutie-odôvodnenie občianske súdne konanie-Civilný sporový poriadok náhrada škody (ujma) vojenská služba-základná legitímácia-pasívna</p>

<p><b>spisová značka</b></p>	<p><b>I. ÚS 250/2023</b></p>
<p><b>populárny názov</b></p>	<p>Podmienečné prepustenie z výkonu trestu</p>
<p><b>sudca spravodajca</b></p>	<p>Miloš Maďar</p>
<p><b>druh konania</b></p>	<p>konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb</p>



<b>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</b>	Nález - Nález
<b>dátum rozhodnutia</b>	18.07.2023
<b>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</b>	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
<b>analytická právna veta</b>	Vytvorenie špeciálnej, prísnejšej právnej úpravy podmieneného prepustenia zo strany všeobecného súdu pre recidivistov, ktorí v minulosti „nevyužili šancu“ v podobe podmieneného prepustenia a vo výkone trestu sa ocitli znova, nemožno z ústavnoprávneho pohľadu akceptovať.
<b>skutkový stav a základné fakty</b>	Okresný súd uznesením zo 14. júla 2022 rozhodol tak, že návrh záujmového združenia občanov na podmienené prepustenie sťažovateľa z výkonu trestu odňatia slobody, ktorý mu bol uložený rozsudkom okresného súdu z 31. júla 2017, zamietol. O sťažnosti záujmového združenia občanov podanej proti uzneseniu okresného súdu rozhodol krajský súd uznesením z 27. septembra 2022 tak, že podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku predmetnú sťažnosť zamietol. Podstata námietok sťažovateľa v súvislosti s namietaným porušením jeho základného práva na súdnu ochranu je založená na tvrdení o formalistickom vysporiadaní sa krajského súdu s nenaplnením materiálnej podmienky (predpokladu vedenia riadneho života v budúcnosti) pre jeho podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody z dôvodu neprihliadnutia na iné skutočnosti, ako je jeho trestná minulosť a život pred odsúdením.
<b>z odôvodnenia</b>	<p>Ústavný súd uvádza, že z ústavy nevyplýva základné právo na to, aby bolo žiadosti odsúdeného o podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody vyhovené (m. m. III. ÚS 355/2021). Posúdenie splnenia zákonných podmienok podmieneného prepustenia je vecou sudcovskej úvahy. Uvedenému nasvedčuje aj samotná formulácia § 66 ods. 1 Trestného zákona, v zmysle ktorého súd môže odsúdeného podmienne prepustiť na slobodu, ak sú na to splnené tam uvedené podmienky.</p> <p>Z Trestného zákona (§ 66 a nasl.) možno vyvodíť tri podmienky podmieneného prepustenia, a to ak odsúdený vo výkone trestu plnením svojich povinností a svojím správaním preukázal polepšenie; môže sa od neho očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život a vykonanie časti trestu. Pri rozhodovaní o podmienenom prepustení súd prihliadne aj na povahu spáchaného trestného činu a na to, v akom ústave na výkon trestu odsúdený trest vykonáva (m. m. I. ÚS 509/2022).</p> <p>Pre účely preskúmania, či sú splnené prvé dve podmienky, je nevyhnutné, aby si všeobecné súdy zabezpečili dostatok podkladov, z ktorých by bolo možné čo s najväčšou mierou pravdepodobnosti usúdiť, či doterajší výkon trestu splnil svoj účel. Pokiaľ všeobecné súdy túto povinnosť nesplnia alebo ak zistené relevantné skutočnosti riadne nezohľadnia, môžu porušiť právo odsúdeného na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.</p> <p>V okolnostiach preskúmvanej veci dospel krajský súd k záveru, že u sťažovateľa nie je naplnená zákonná podmienka prognózy vedenia riadneho života v budúcnosti. K predmetnému zhodnoteniu dospel vzhľadom na trestnú minulosť sťažovateľa, ktorý má v registri trestov šesť záznamov; závažnosť a charakter tejto trestnej činnosti; skutočnosť, že vo výkone trestu odňatia slobody je sťažovateľ opakovane; v minulosti bol v dvoch prípadoch podmienne prepustený z výkonu trestu odňatia slobody, pričom raz sa v skúšobnej dobe neodsvedčil a aj vzhľadom na resocializačnú prognózu, ktorá sa javí byť menej priaznivá na základe stredného rizika recidívy. Na podklade uvedeného krajský súd v napadnutom uznesení sumarizoval, že sťažovateľ už mal možnosť preukázať, že výkon trestu odňatia slobody splnil svoj účel a viac sa do rozporu so zákonom nedostane, čo sa nestalo. Konštatoval, že vo vzťahu k osobe sťažovateľa nie je možné pri gradujúcej trestnej činnosti (naposledy obzvlášť závažný zločin) dospieť k záveru, že by na neho mal trest kladný vplyv. Vyslovil, že „... osoba odsúdeného, ako recidivujúceho páchatela, nevytvára</p>

predpoklady na úvahu o tom, že v prípade podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody povedie riadny život“. Krajský súd vyhodnotil, že zo sťažovateľovho prechádzajúceho spôsobu života (odpis z registra trestov, sklony k páchaniu trestnej činnosti) nemožno jednoznačne vyvodit' záver, že po prepustení na slobodu bude viesť riadny život. Uviedol, že nebol naplnený jeden zo základných účelov trestu, ktorým je ochrana spoločnosti pred páchatel'mi trestných činov. Vo vzťahu k zárukám poskytnutým zo strany občianske združenie, konštatoval ich nedostatočnosť (nepresvedčenie o dostatočnosti). V závere zhrnul, že sklony k porušovaniu zákona a páchaniu trestnej činnosti prevažujú nad sťažovateľom prezentovanou ochotou viesť riadny život.

Z obsahu napadnutého uznesenia je zrejmé, že v okolnostiach preskúmvanej veci nie je sporné splnenie formálnej podmienky vykonania zákonom stanovenej časti trestu ani materiálnej podmienky preukázania polepšenia, ale posúdenie očakávania, že v budúcnosti povedie riadny život.

Vo vzťahu k posúdeniu predpokladu vedenia riadneho života (napr. dodržiavanie právnych noriem, plnenie pracovných, rodinných a ďalších občianskych povinností) ústavný súd nespochybňuje, že trestná minulosť je relevantným faktorom pri rozhodovaní o podmienenom prepustení odsúdeného. Predpoklad vedenia riadneho života v budúcnosti však nemôže byť založený predovšetkým, či dokonca výlučne na trestnej minulosti konkrétneho jednotlivca. Je potrebné zohľadniť ďalšie aktuálne poznatky o osobe odsúdeného, stav jeho nápravy aj prostredie, v ktorom by sa ocitol po prípadnom podmienenom prepustení na slobodu, ako aj zaoberať sa okolnosťami spáchania trestnej činnosti s ohľadom na mieru prekonania subjektívnych príčin tejto trestnej činnosti na strane odsúdeného. Trestnú minulosť nemožno hodnotiť formalisticky – koľkokrát bol jednotlivec odsúdený, koľkokrát vykonával nepodmienený trest odňatia slobody či koľkokrát porušil podmienky podmieneného prepustenia. Je potrebné zvážiť, pred akou dlhou dobou a z akých dôvodov došlo k spáchaniu predchádzajúcich trestných činov a či možno od odsúdeného na základe jeho aktuálneho výkonu trestu očakávať, že povedie riadny život (nálezy Ústavného súdu Českej republiky č. k. I. ÚS 2201/16 z 3. januára 2017 a č. k. II. ÚS 1945/20 z 29. januára 2021). Význam má aj podľa možnosti čo najúplnejšia identifikácia osobných či sociálnych podmienok, ktoré má odsúdený vytvorené na prechod do bežného života, a či tieto v individuálnych okolnostiach danej veci etablojú dostatočný predpoklad vedenia riadneho života v budúcnosti.

Sťažovateľ uvádza, že spôsobom, akým súd vyhodnotil podmienky na podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, bola v podstate vylúčená možnosť jeho podmieneného prepustenia. Podľa všeobecných súdov totiž splnil všetky podmienky okrem podmienky, že sa od neho môže očakávať, že v budúcnosti povedie riadny život, čo bolo odôvodnené v podstate jeho trestnou minulosťou, ktorú aktuálne (ani do budúca) nevie ovplyvniť.

Ústavný súd vyhodnotil namietané rozhodnutie ako nedostatočné. Krajský súd v konkrétnostiach nereflektoval ani na čestné vyhlásenie rodiny, dostatočným spôsobom nereagoval ani na záruky poskytnuté zo strany dotknutého občianskeho združenia, ktoré vyčerpávajúcim spôsobom popísalo spôsob poskytnutia záruk, a to aj prostredníctvom konkrétnych osôb v konkrétnych oblastiach spoločenského života, pričom pre prípad vyššej miery zabezpečenia navrhlo uloženie aj iných povinností pre sťažovateľa po podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody. Ústavný súd uzatvára, že rozhodnutie krajského súdu nemôže byť založené v podstate na informáciách či skutočnostiach predchádzajúcich nástupu sťažovateľa do výkonu trestu odňatia slobody, v nadväznosti na čo nemožno považovať napadnuté uznesenie za ústavne udržateľné.

V nadväznosti na popísané skutočnosti ústavný súd rozhodol, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na

	súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.
<b>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESLP a iných súdov</b>	
<b>súvisiace právne predpisy</b>	
<b>klúčové slová</b>	práva a slobody – právo na súdnu a inú právnu ochranu-právo na súdnu ochranu trestný čin trest-odňatia slobody podmienky konania

<b>spisová značka</b>	<b>I. ÚS 268/2023</b>
<b>populárny názov</b>	Oslobodenie PO od súdneho poplatku
<b>sudca spravodajca</b>	Rastislav Kaššák
<b>druh konania</b>	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
<b>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</b>	Nález - Nález
<b>dátum rozhodnutia</b>	18.07.2023
<b>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</b>	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 127 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
<b>analytická právna veta</b>	Zohľadnenie predmetu sporu, a najmä dôsledné vysporiadanie sa s konkrétnymi argumentmi strany, ktorá žiada o oslobodenie od súdnych poplatkov, a zhodnotenie jej skutočných majetkových pomerov, ktoré musí súdu preukazovať, sú zárukou zachovania základného práva na prístup k súdu. Objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní. Zároveň nesmie byť výška poplatkovej povinnosti pre poplatníka likvidačná, v takom prípade nemožno trvať na úhrade súdneho poplatku, resp. na jej úhrade v celom rozsahu. Inak by ustanovenie o priznaní oslobodenia nemalo zmysel a neplnilo by zamýšľaný účel.
<b>skutkový stav a základné fakty</b>	V konaní vedenom okresným súdom sa sťažovateľka v procesnom postavení žalobkyne domáhala od žalovanej zaplata sumy 215 971,48 eur s príslušenstvom. Okresný súd rozsudkom z 9. októbra 2018 v spojení s rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) z 29. januára 2020 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) žalobu sťažovateľky zamietol v celom rozsahu a rozhodol o trovách konania a náhrade svedočného. Proti rozsudku krajského súdu podala sťažovateľka dovolanie, čím jej vznikla poplatková povinnosť. Keďže sťažovateľka súdny poplatok za podané dovolanie nezaplatila spolu s podaním dovolania, okresný súd jej 23. júna 2020 adresoval výzvu na jeho zaplata v sume 37 796 eur v lehote 10 dní od jej doručenia, pričom ju poučil, že v prípade nezaplata súdneho poplatku súd dovolacie konanie zastaví. Na výzvu sťažovateľka reagovala žiadosťou o jej opravu a priznanie oslobodenia od plata súdnych poplatkov, o ktorej rozhodol okresný súd napadnutým uznesením z 8. septembra 2020 tak, že sťažovateľke oslobodenie od plata súdnych poplatkov nepriznal. V odôvodnení uviedol, že po oboznámení sa s vyplneným tlačivom pre dokladovanie pomerov, daňovým priznaním sťažovateľky za rok 2019, jej účtovnou evidenciou a výsledkov vykonaných lustrácií dospel k záveru, že pomery sťažovateľky, ktorá disponuje nehnuteľným majetkom a pohľadávkami voči tretím osobám, neodôvodňujú priznanie oslobodenia od plata súdnych poplatkov.  Následne vyšší súdny úradník napadnutým uznesením zo 14. decembra 2020 dovolacie konanie zastavil, pretože sťažovateľka napriek výzve v stanovenej lehote súdny poplatok nezaplatila, pričom o následkoch jeho nezaplata bola náležite poučená.

	<p>Proti predmetnému uzneseniu podala sťažovateľka sťažnosť, ktorú sudca okresného súdu napadnutým uznesením z 1. februára 2021 zamietol ako nedôvodnú podľa § 250 ods. 1 CSP.</p> <p>Sťažovateľka vo vzťahu k napadnutému uzneseniu okresného súdu z 8. septembra 2020 o nepriznaní oslobodenia od platenia súdnych poplatkov namieta jeho arbitrárnosť a spochybňuje záver okresného súdu, že nespĺňa podmienky na priznanie oslobodenia od súdnych poplatkov.</p>
<p><b>z odôvodnenia</b></p>	<p>Podstatou (prvej) ústavnej sťažnosti sťažovateľky je námietka arbitrárnosti napadnutého uznesenia z 8. septembra 2020 o nepriznaní oslobodenia od súdnych poplatkov, ktorého odôvodnenie je založené na závere, že sťažovateľka je právnickou osobou – podnikateľským subjektom a jej nepriaznivá majetková situácia nie je dôvodom ani na čiastočné oslobodenie od súdnych poplatkov z dôvodu, že podnikateľské riziko nemožno prenášať na štát.</p> <p>Podľa doslovného znenia § 254 ods. 1 CSP súd na návrh prizná oslobodenie od súdneho poplatku, ak to odôvodňujú pomery strany. V citovanom ustanovení sú tak jednoznačným spôsobom normované relevantné predpoklady na posúdenie priznania oslobodenia od súdnych poplatkov. Na to, aby súd mohol priznať oslobodenie od povinnosti platiť súdny poplatok, musia byť kumulatívne splnené dva zákonné predpoklady, a to návrh na oslobodenie od súdneho poplatku a pomery strany odôvodňujúce oslobodenie od súdneho poplatku. V nadväznosti na uvedené je nevyhnutné zdôrazniť, že diskrečná právomoc súdu pri interpretácii tohto ustanovenia je limitovaná v rozsahu a intenciách uvedených dvoch podmienok. Iné podmienky, ktoré citované ustanovenie nepredpokladá, nie je oprávnený skúmať na základe vlastnej iniciatívy, pretože by postupoval ultra vires. Z logického výkladu tohto ustanovenia vyplýva, že relevantnou skutočnosťou, na ktorú je potrebné vziať zreteľ pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku, je tiež výška súdneho poplatku, pretože majetkové pomery strany sú skúmané v korelácii k výške súdneho poplatku (III. ÚS 289/2017, I. ÚS 295/2020).</p> <p>Ústavný súd sa pritom prikláňa k takej interpretácii § 254 CSP, ktorá umožní čo najobjektívnejšie posúdenie pomerov sporovej strany, to znamená bez prihliadnutia na generalizovanú povahu subjektu žiadateľa. Zohľadnenie predmetu sporu, a najmä dôsledné vysporiadanie sa s konkrétnymi argumentmi strany, ktorá o oslobodenie žiada, a zhodnotenie jej skutočných majetkových pomerov, ktoré musí súdu preukazovať, sú zárukou zachovania základného práva na prístup k súdu (IV. ÚS 187/2022). Objektívne posúdenie finančnej situácie nemôže byť založené iba na hypotetickej možnosti zaplatiť súdny poplatok, ale musí vychádzať zo skutočností preukázaných v konaní (I. ÚS 295/2020). Zároveň nesmie byť výška poplatkovej povinnosti pre poplatníka likvidačná, v takom prípade nemožno trvať na úhrade súdneho poplatku, resp. na jej úhrade v celom rozsahu. Inak by ustanovenie o priznaní oslobodenia nemalo zmysel a neplnilo by zamýšľaný účel.</p> <p>Okresný súd síce vykonal určitú lustráciu finančnej situácie sťažovateľky, zistené majetkové pomery následne v odôvodnení podrobne opísal, no tieto už individuálne a objektívne nevyhodnotil v súlade s dikciou § 254 CSP a s prihliadnutím na samotnú výšku vyrubeného súdneho poplatku za dovolanie (37 796 eur), ale akcentoval, že sťažovateľka je právnickou osobou založenou na účel podnikania, ktorú preto nemožno podrobiť rovnakým kritériám ako fyzickú osobu. Takýto názor je však ústavne neudržateľný, keďže aj právnická osoba je adresátom čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na prístup k súdu, pričom nie je dôvodné diverzifikovať skúmanie splnenia podmienok na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov vo vzťahu k fyzickej osobe, resp. právnickej osobe (m. m. IV. ÚS 187/2022). Rovnako ústavný súd nemôže akceptovať ani argument okresného súdu o znášaní podnikateľského rizika, podľa ktorého štát nemôže byť zodpovedný za to, že podnikateľský subjekt sa v dôsledku neúspešného podnikania dostal do nepriaznivej finančnej situácie. Povinnosťou okresného súdu totiž v danom prípade bolo len dôsledne posúdiť aktuálne majetkové pomery sťažovateľky, a nie skúmať príčiny jej deklarovanej</p>

	<p>nemajetnosti, keďže § 254 CSP ich ako kritérium pri rozhodovaní o oslobodení od platenia súdnych poplatkov nestanovuje.</p> <p>Možno tak zhrnúť, že napadnuté uznesenie okresného súdu z 8. septembra 2020 nesleduje zmysel a účel základného práva na prístup k súdu, ktorým je zabezpečiť efektívnu súdnu ochranu všetkým právnickým osobám a fyzickým osobám, zohľadňujúc ich konkrétne majetkové pomery v tom zmysle, aby bola zaručená podstata práva na prístup k súdu ako súčasť práva na spravodlivé súdne konanie.</p> <p>Ústavný súd preto vyslovil porušenie práv sťažovateľky podľa čl.46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru predmetným rozhodnutím okresného súdu.</p> <p>Pokiaľ ide o napadnuté uznesenie o zastavení dovolacieho konania zo 14. decembra 2020 a napadnuté uznesenie sudcu o zamietnutí sťažnosti sťažovateľky z 1. februára 2021 proti zastaveniu konania, je potrebné konštatovať, že tieto sú priamo závislé od vysporiadania sa s poplatkovou povinnosťou sťažovateľky a bez opory v uznesení o nepriznaní oslobodenia nemôžu samostatne obstáť. Preto vyslovenie porušenia základných práv sťažovateľky nepriznaním oslobodenia má za nevyhnutný následok vyslovenie porušenia základného práva na súdnu ochranu a spravodlivý proces, najmä v časti odopretia prístupu sťažovateľky k dovolaciemu súdu, aj vo vzťahu k rozhodnutiu o zastavení dovolacieho konania a následnom rozhodnutí o sťažnosti sťažovateľky.</p>
<b>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESELP a iných súdov</b>	
<b>súvisiace právne predpisy</b>	
<b>klúčové slová</b>	poplatok-oslobodenie konanie-zastavenie osoba-právnická

<b>spisová značka</b>	<b>I. ÚS 283/2023</b>
<b>populárny názov</b>	Poplatková povinnosť PO
<b>sudca spravodajca</b>	Miloš Maďar
<b>druh konania</b>	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
<b>druh rozhodnutia a spôsob vybavenia</b>	Nález - Nález
<b>dátum rozhodnutia</b>	18.07.2023
<b>dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv</b>	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
<b>analytická právna veta</b>	Dôvody rozhodnutia o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku (poplatková povinnosť vznikla podaním žaloby) ako podnikateľské riziko či absencia vyššej moci, ktorá by zakladala dôvod oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok, nerešpektujú jazykové znenie § 254 ods. 1 CSP, keď z jeho hypotézy ani pri extenzívnom výklade nevyplýva existencia podmienky podnikateľského rizika, ktoré by odôvodňovalo neoslobodenie podnikateľských subjektov spod poplatkovej povinnosti. A takéto dôvody rozhodnutia predstavujú podľa názoru ústavného súdu svojvoľný výklad citovaného ustanovenia, ktorý spolu s aplikáciou kogentnej normy je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu považovaný za porušenie základného práva na súdnu ochranu.
<b>skutkový stav a základné fakty</b>	Okresný súd v konaní o žalobe Slovenskej republiky zastúpenej Správou štátnych hmotných rezerv Slovenskej republiky (ďalej len „žalobca“) proti sťažovateľke o zaplatenie 3 885 000 eur s prísl. vyhovel rozsudkom z 26. septembra 2020. Proti rozsudku podala sťažovateľka odvolanie, za ktorého podanie jej okresný súd uznesením z 3. januára 2023 uložil povinnosť zaplatiť

	<p>súdny poplatok vo výške 33 193,50 eur. Sťažovateľka podala návrh na oslobodenie od súdneho poplatku, keďže jej majetkové pomery objektívne nedovoľujú súdny poplatok uhradiť, čo preukázala účtovnou závierkou za rok 2022 a výpisom z bankového účtu.</p> <p>Okresný súd napadnutým uznesením sťažovateľke oslobodenie od súdnych poplatkov nepriznal. Sťažovateľka v podanej ústavnej sťažnosti namieta svojvoľný výklad § 254 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) okresným súdom.</p>
<p><b>z odôvodnenia</b></p>	<p>Samotné nepriznanie oslobodenia od súdneho poplatku samo osebe ešte nesignalizuje porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu (porov. II. ÚS 142/04, III. ÚS 344/2012, II. ÚS 134/2015, II. ÚS 361/2015). Predmetom ústavnej ochrany sa môže stať rozhodovanie o oslobodení od súdnych poplatkov vtedy, keď jeho výsledok dosahuje intenzitu opodstatňujúcu porušenie základných práv a slobôd sťažovateľa.</p> <p>Okresný súd v napadnutom uznesení konštatoval, že podmienky na oslobodenie sťažovateľky od súdneho poplatku neboli splnené. Skutočnosť, že sťažovateľka ako právnická osoba založená na účel podnikania a dosahovania zisku tento zisk nedosahuje, nie je podľa názoru okresného súdu dôvodom na odpustenie poplatkovej povinnosti. Podnikateľské riziko nie je možné prenášať na štát. Okresný súd nemal preukázaný dôvod, pre ktorý sťažovateľka nemôže vykonávať podnikanie tak, aby zisk dosahovala. Sťažovateľka nie je v likvidácii, konkurze ani na začiatku konkurzného konania. Jej pomery by podľa okresného súdu odôvodňovali oslobodenie od súdnych poplatkov, pokiaľ by neboli dôsledkom jej podnikania, ale napr. vyššej moci. Okresný súd doplnil, že v prípade nezaplatenia súdneho poplatku sa odvolacie konanie nezastavuje, ale poplatkové uznesenie sa predloží na vymáhanie Justičnej pokladnici.</p> <p>Ako sťažovateľka správne uvádza v ústavnej sťažnosti, ústavný súd už v náleze č. k. III. ÚS 289/2017-29 z 21. novembra 2017 publikovaného v ZNaU pod č. 43/2017 vyslovil, že dôvody rozhodnutia o nepriznaní oslobodenia od súdneho poplatku (poplatková povinnosť vznikla podaním žaloby) ako podnikateľské riziko či absencia vyššej moci, ktorá by zakladala dôvod oslobodenia od povinnosti zaplatiť súdny poplatok, nerešpektujú jazykové znenie § 254 ods. 1 CSP, keď z jeho hypotézy ani pri extenzívnom výklade nevyplýva existencia podmienky podnikateľského rizika, ktoré by odôvodňovalo neoslobodenie podnikateľských subjektov spod poplatkovej povinnosti. A takéto dôvody rozhodnutia predstavujú podľa názoru ústavného súdu svojvoľný výklad citovaného ustanovenia, ktorý spolu s aplikáciou kogentnej normy je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu považovaný za porušenie základného práva na súdnu ochranu. Súd je oprávnený a zároveň povinný skúmať len skutočnosť, aká je majetková situácia žiadateľa o oslobodenie spod poplatkovej povinnosti. Hodnotenie dôvodov, pre ktoré sa strana sporu ocitla v nepriaznivej majetkovej situácii, nie je v rozhodovacej právomoci všeobecných súdov a nemá žiadnu oporu v právnom poriadku. V citovanej veci však ústavný súd prihliadol aj na tú skutočnosť, že okresný súd nezohľadnil skoršie rozhodnutie inej sudkyne toho istého súdu a rozhodol o rovnakej otázke inak a bez toho, aby v odôvodnení uviedol dôvody, pre ktoré sa od skoršieho rozhodnutia odchýlil, čím sa dopustil jurisdikčnej svojvôle a arbitrárnosti.</p> <p>Ústavný súd ďalej vyslovil, že aj právnická osoba je adresátom čl. 6 ods. 1 dohovoru a práva na prístup k súdu, pričom nie je dôvodné diverzifikovať skúmanie splnenia podmienok na oslobodenie od platenia súdnych poplatkov vo vzťahu k fyzickej osobe, resp. právnickej osobe. Prípadná dvojkoľajnosť nevyplýva ani zo zákonnej dikcie § 254 CSP (porov. IV. ÚS 187/2022.).</p> <p>Nezaplatenie súdneho poplatku za odvolanie nemá za následok zastavenie odvolacieho konania. Odvolací súd riadne koná aj v prípade nesplnenia poplatkovej povinnosti. Nezaplatený súdny poplatok za odvolanie následne od odvolateľa vymáha justičná pokladnica v režime zákona č. 65/2001 Z. z. o správe</p>

	<p>a vymáhaní súdnych pohľadávok v znení neskorších predpisov.</p> <p>Z tohto dôvodu sa ústavný súd zaoberal možnosťou, či okolnosť, že v prejednávanej veci ide o súdny poplatok za odvolanie, bráni aplikácii citovaných záverov ústavného súdu na prejednanú vec sťažovateľky. V tejto súvislosti poukazuje na bod 52 už citovaného nálezu sp. zn. I. ÚS 295/2020, v ktorom na námietku, že vydaním napadnutého uznesenia nedošlo k „spôsobeniu žiadnej ujmy“ na ústavou garantovaných právach sťažovateľky, keďže vec sťažovateľky je okresným súdom meritórne preskúmaná, poukázal na skutočnosť, že poplatková povinnosť sťažovateľky v napadnutom konaní nie je dotknutá pokračovaním v konaní. Z bodu 41 citovaného nálezu č. k. IV. ÚS 187/2022 zo 7. februára 2023 vyplýva, že sťažovateľka dobrovoľne uhradila vyrubený súdny poplatok a dovolacie konanie prebiehalo. Ústavnému súdu teda v prieskume napadnutých uznesení o neoslobodení od súdneho poplatku nebránila skutočnosť, že neoslobodenie nemalo za následok zastavenie konania. V tejto súvislosti ústavný súd odkazuje aj na nálezy č. k. III. ÚS 478/2021 zo 14. októbra 2021 a č. k. IV. ÚS 149/2023 z 26. apríla 2023, v ktorých vyslovil porušenie práv sťažovateľov rozhodnutiami všeobecných súdov týkajúcimi sa súdneho poplatku za podané odvolanie (rovnako ako v sťažovateľkinej veci).</p> <p>Ústavný súd poukazuje aj na závery právnej vedy, podľa ktorých z gramaticko-jazykového výkladu § 254 ods. 1 CSP jednoznačne vyplýva, že zákon použitím termínu „strana“ tento legálny pojem nijakým spôsobom ďalej nerozlišuje. Z uvedeného hľadiska možno vyvodit' záver, že skutočnosť, či daná strana – či už ide o fyzickú osobu, alebo právnickú osobu – je subjektom vykonávajúcim podnikateľskú činnosť, je z pohľadu aplikácie § 254 ods. 1 CSP irelevantná, keďže predmetné ustanovenie takúto diferenciáciu podľa kategórie strán neustanovuje. Z uvedeného dôvodu sa potom argumentácia súdu operujúca so slovnými spojeniami „podnikateľské riziko“ a „neúspech v podnikaní“ ako kritériami (podmienkami) pri oslobodení strany, ktorá je podnikateľom, javí ako neopodstatnená a ústavne neudržateľná. Súdy sú povinné riadiť sa pri interpretácii § 254 ods. 1 CSP kritériami predvídanými týmto ustanovením a nerozširovať ich nad rámec zákona, t. j. pri posudzovaní oslobodenia od súdneho poplatku robiť neoprávnené rozdiely medzi fyzickými osobami a právnickými osobami, či už ide o podnikateľov, alebo nie. Dôsledkom takejto činnosti je potom porušenie ústavnej zásady rovnosti, keďže použitia § 254 ods. 1 CSP sa môže dovoliavať každá strana za identických podmienok.</p> <p>Okresný súd sa v napadnutom uznesení vôbec nevenoval posudzovaniu majetkových pomerov sťažovateľky, ako to má na mysli dikcia § 254 CSP, ale paušálne, aplikujúc už spochybnený argument o znášaní podnikateľského rizika, skonštatoval, že podmienky na oslobodenie sťažovateľky od súdneho poplatku neboli splnené. Absentuje v ňom teda primerané zdôvodnenie, na základe čoho ústavný súd dospel k záveru o porušení základného práva sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a jej práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením okresného súdu.</p>
<p><b>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEP a iných súdov</b></p>	
<p><b>súvisiace právne predpisy</b></p>	
<p><b>klúčové slová</b></p>	<p>výklad (interpretácia)-ústavne konformný poplatok-súdny poplatok-oslobodenie podnikateľská činnosť</p>

Spracovalo Analytické oddelenie Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky

Upozornenie :

*Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.*